METODIČKI IZAZOVI I POSTUPCI U NASTAVI HRVATSKOG KAO MANJINSKOG JEZIKA

Budimpešta, 25.kolovoza 2020.g.

Timea Bockovac

Sveučilište u Pečuhu

Filozofski fakultet

Institut za slavistiku

Katedra za kroatistiku

bockovac.timea@pte.hu

Manjinski jezik ili jezik manjina?

- nedostatak definicija
- raznovrsni odnosi prema većinskom jeziku
- pitanje heterogenosti ili homogenosti
- sociokulturološki čimbenici
- jezična predaja
- HRVATSKI kao materinski jezik? drugi jezik? strani jezik?nasljedni? ini jezik?

Moguća područja i pristupi

- jezična varijabilnost
- **dvo i višejezičnost**
- jezični deficit
- jezični utjecaji
- diglosija
- jezična stvarnost
- jezični identitet
- jezična asimilacija
- **jezično planiranje i jezična politika**

Međunarodni pravni okviri

- Europska povelja o regionalnim ili manjinskim jezicima (1981)
- Okvirna konvencija za zaštitu nacionalnih manjina Vijeća Europe
- Prava nacionalnih manjina na odgoj i obrazovanje (Hágai Ajánlás) (1996)
- Načelo UNESCA 2003. Education in a multilingua world

Zakonski okviri u Mađarskoj

- Ustav, Magyarország Alaptörvénye
- 1993. – Zakon LXXVII. o pravima nacinalnih i etničkih manjina Republike Mađarske
- 2011. – Zakon CLXXIX. o pravima „narodnosti”
- A 2011. Zakon CXC. O nacionalnom odgoju i obrazovanju
- 20/2012. (VIII. 31.) EMMI naputak O djelatnostima odgojno-obrazovnih ustanova
- 110/2012.(VI. 4.) Vladina uredba o Uvođenju Nacionalnog Kurikula
- 51/2012. (XII. 21.) EMMI naputak O okvirnim planovima
- 17/2013. (III. 1.) EMMI naputak O narodnosnom odgoju i obrazovanju
- 106/2012. (VI. 1.) Vladina uredba o pravilniku maturalnih ispita
- Zakon CXXV. O izdavanju udžbenika

Hrvatski jezik u Mađarskoj

narodnost	1980	1990	2001	2011
Hrvati	13 895	13 570	15 594	23 561

materinski jezik	1980	1990	2001	2011
hrvatski	20 484	17 326	14 326	13 716

Identifikacijska korelacija jezika i narodnosti

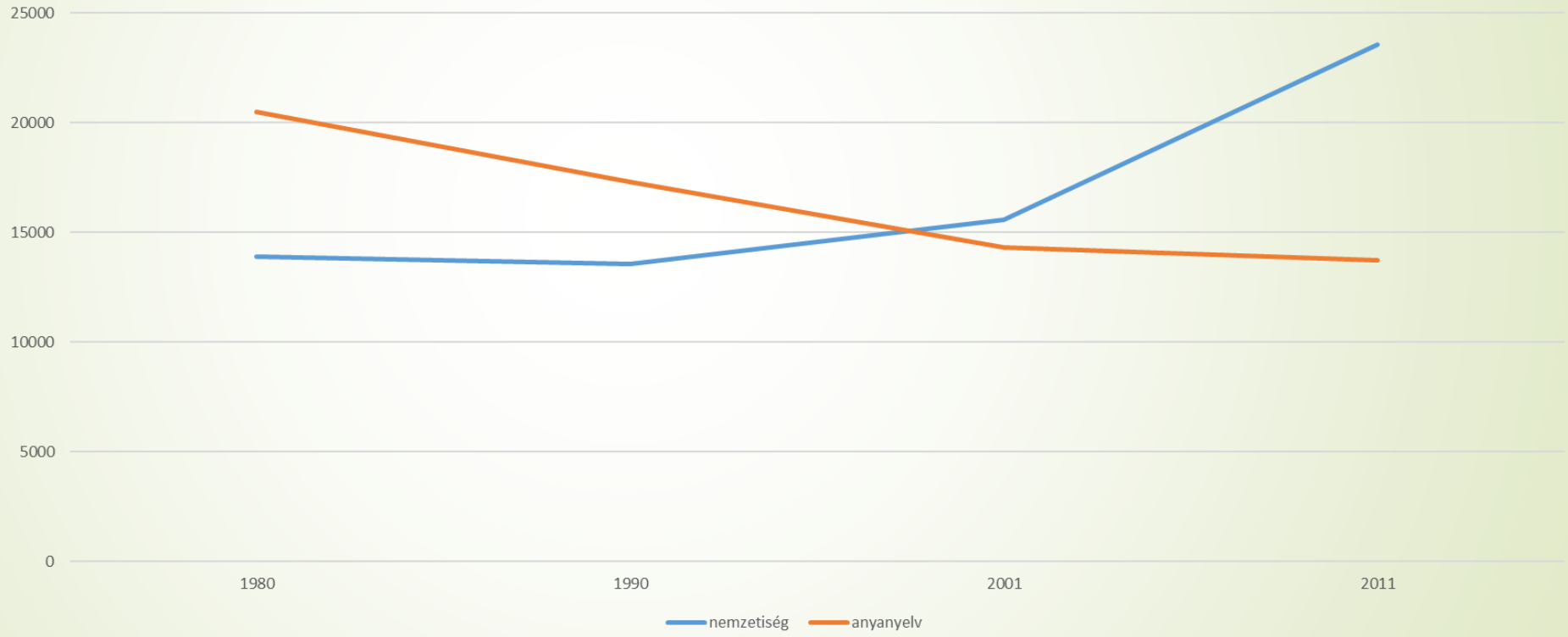

A 2001. évi népszámlálás alapján a horvát nemzetiséghez, anyanyelvhez, a nyelvet családi körben használó és a kultúrához kötődő személyek száma korcsoportok szerinti bontásban

	ÖSSZESEN	0-14 ÉV KÖZÖTT	15-39 ÉV KÖZÖTT	40-59 ÉV KÖZÖTT	60-X KÖZÖTT
nemzetiség	15 597	1 456	4 431	5 373	4 337
anyanyelv	14 326	1 075	3 402	4 921	4 928
a nyelvet családi, baráti körben használó	14 779	1 136	3 688	4 916	5 042
kulturális értékekhez, hagyományokhoz kötődő	19 687	1 870	5 886	6 769	5 162

A 2011. évi népszámlálás alapján a horvát nemzetiségű, anyanyelvű, a horvát nyelvet családi, baráti körben használók létszáma korcsoportok szerinti bontásban

	ÖSSZESEN	0-14 ÉV KÖZÖTT	15-39 ÉV KÖZÖTT	40-59 ÉV KÖZÖTT	60-X KÖZÖTT
nemzetiség	23 561	1 950	6 618	7 881	7 112
anyanyelv	13 716	897	2 954	4 450	5 415
családban, barátok között használt nyelv	16 053	1 165	3 751	5 145	5 992

A 2011. évi népszámlálás alapján a horvát nemzetiségű, anyanyelvű, a horvát nyelvet családi, baráti körben használók létszámának korcsoportok szerinti alakulása

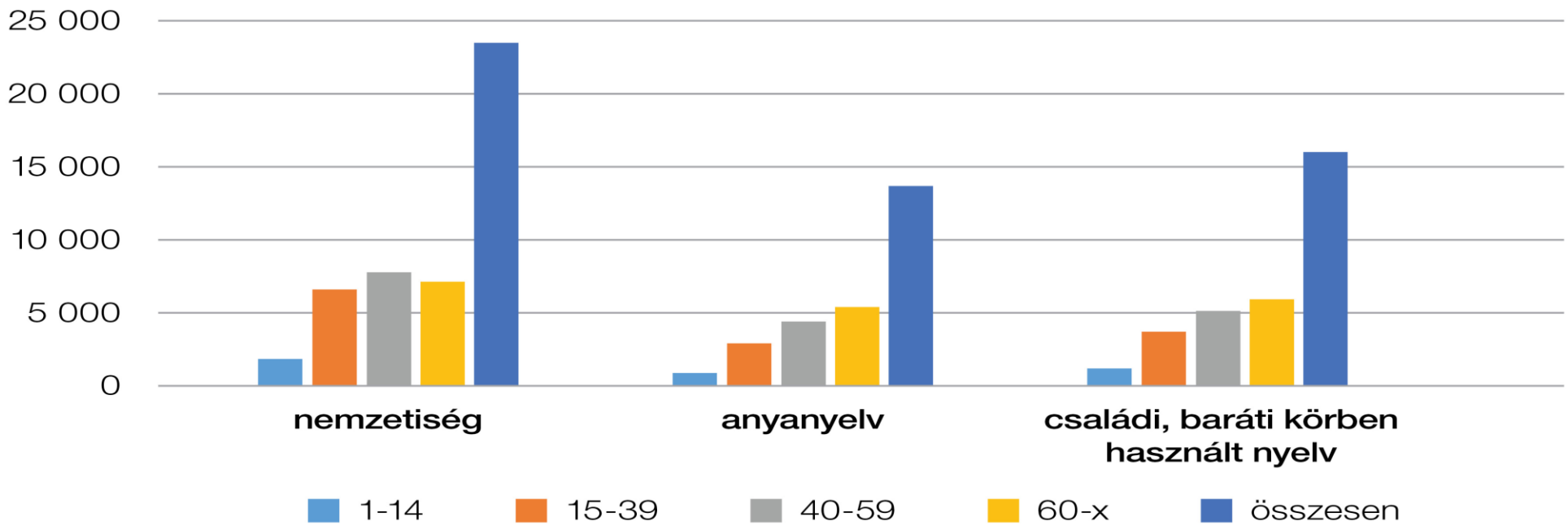

Tipologija modela dvojezičnoga obrazovanja

- jednojezični modeli:

model strukturiranoga uranjanja,

model submerzije sa posebnim razredima,

segregacijski model

- slabi dvojezični modeli:

tranzicijski model,

tradicionalni model,

separacijski model

- dvojezični modeli:

model imerzije,

dvojezično obrazovanje na manjinskim jezicima,

dvosmjerno dvojezično obrazovanje,

dvojezično obrazovanje na većinskom jeziku

Ciljevi dvojezične nastave

- „Školski sustav je tada dvojezičan kada se na bilo kojem stupnju obrazovanja rabe različiti jezici u nastavi.“ (Vámos Ágnes)

- „…cilj dvojezične nastave je tijekom odgojno-obrazovnog procesa izgraditi balansiranu dvojezičnost, kako bi do kraja svoga školovanja učenici stekli istovjetne jezične kompetencije i na jednom i na drugom jeziku” (Bartha Csilla)

Ciljevi poučavanja hrvatskog jezika

- *Az anyanyelvi nevelés feladata a nyelv mint változó rendszer megismerése, illetve a nyelvi kompetencia fejlesztése annak érdekében, hogy a tanulók életkoruknak megfelelő szinten birtokolják a szóbeli és írásbeli kommunikáció eszköztárát, képessé váljanak azok funkcionális elemzésére, gyakorlati alkalmazására. Így segítve és megalapozva a tanulók önálló ismeretszerzését, tanulását, valamint a velük szoros összefüggésben levő differenciált gondolkodást, az élet végéig tartó tanulás képességét és igényét.*

(https://www.oktatas.hu/kozneveles/kerettantervek/2020_nat/nemzetisegi_neveles_oktatas_kerettantervei/horvathttps://www.oktatas.hu/kozneveles/kerettantervek/2020_nat/nemzetisegi_neveles_oktatas_kerettantervei/horvat)

ŠKOLSKA GODINA	NARODNOSNI ODGOJ	NARODNOSNO OBRAZOVANJE OSNOVNA ŠKOLA	NARODNOSNO OBRAZOVANJE GIMNAZIJA
2005/2006	1 056	2 265	193
2006/2007.	950	2 179	223
2007/2008.	1 662	2 074	223
2008/2009.	1 165	2 134	222
2009/2010.	1 291	2 195	222
2010/2011.	1 207	2 220	241
2011/2012.	1 210	2 259	232
2012/2013.	1 228	2 289	223
2013/2014.	1 144	2 154	211
2014/2015.	1 061	2 197	223
2015/2016.	1 125	2 189	209
2016/2017.	1 104	2 148	223
2017/2018.	1 084	2 106	216
2019/2020.	1 008	1 726	191

A teljes minta anyanyelv szerinti százalékos megoszlása

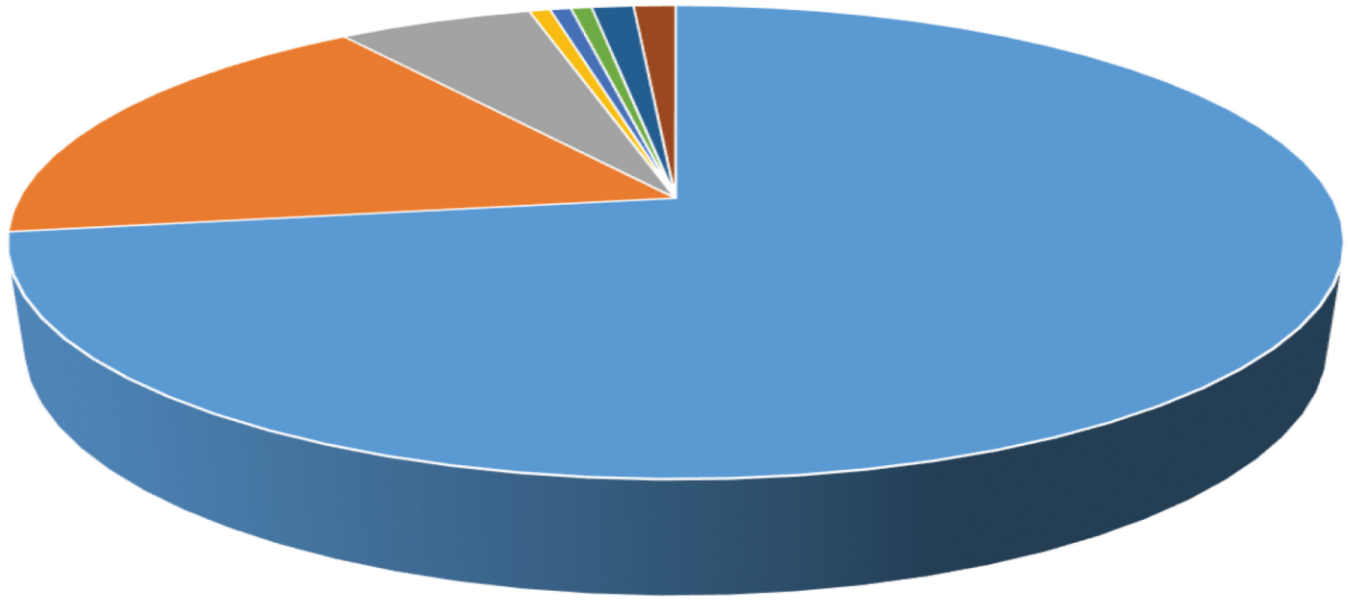

magyar 72,2% horvát 17,3% szerb 5,6% bosnyák 0,6%

görög 0,6% magyar / horvát 0,6% magyar / olasz 1,2% macedón 1,2%

Az édesapák anyanyelvének változatai

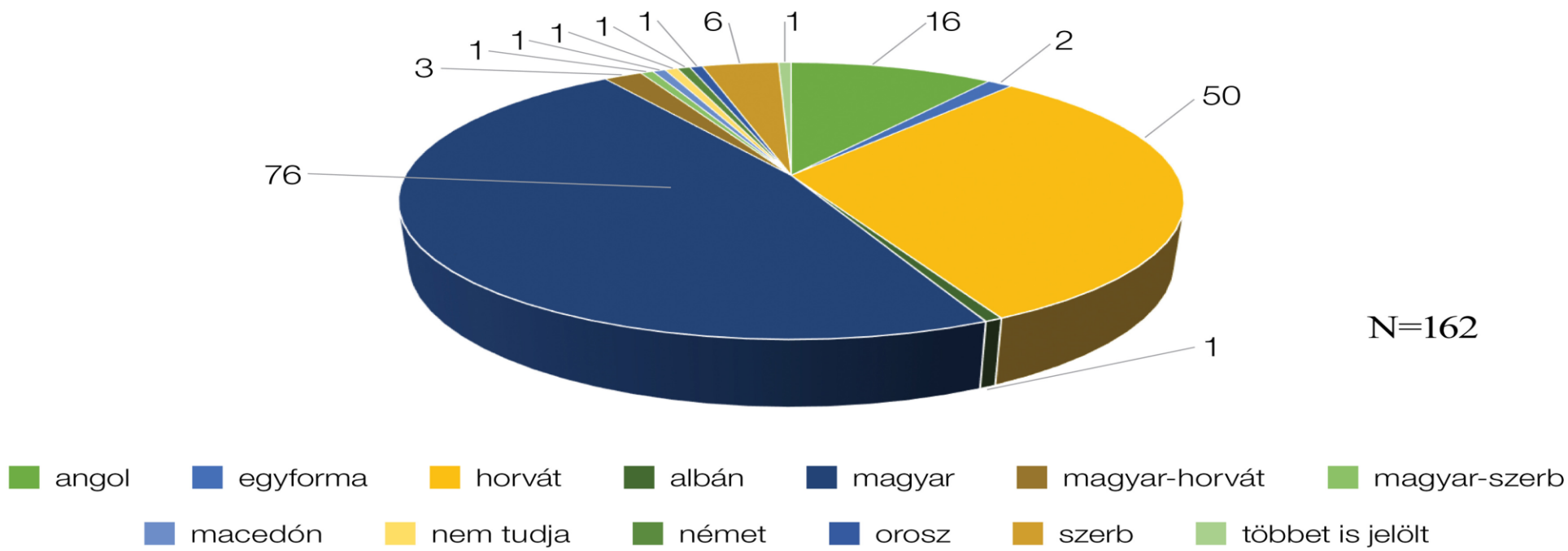

Az édesanyák anyanyelvének változatai

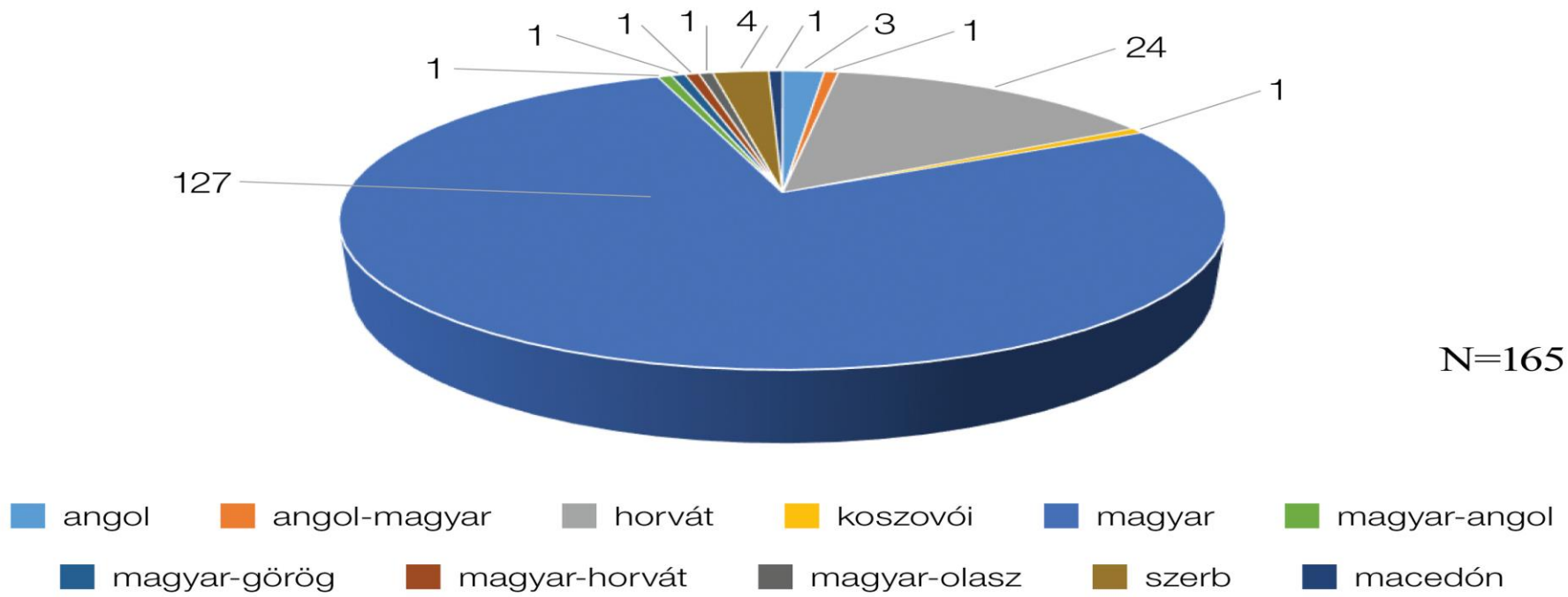

N=165

Az elsőként elsajátított nyelv százalékos megoszlása

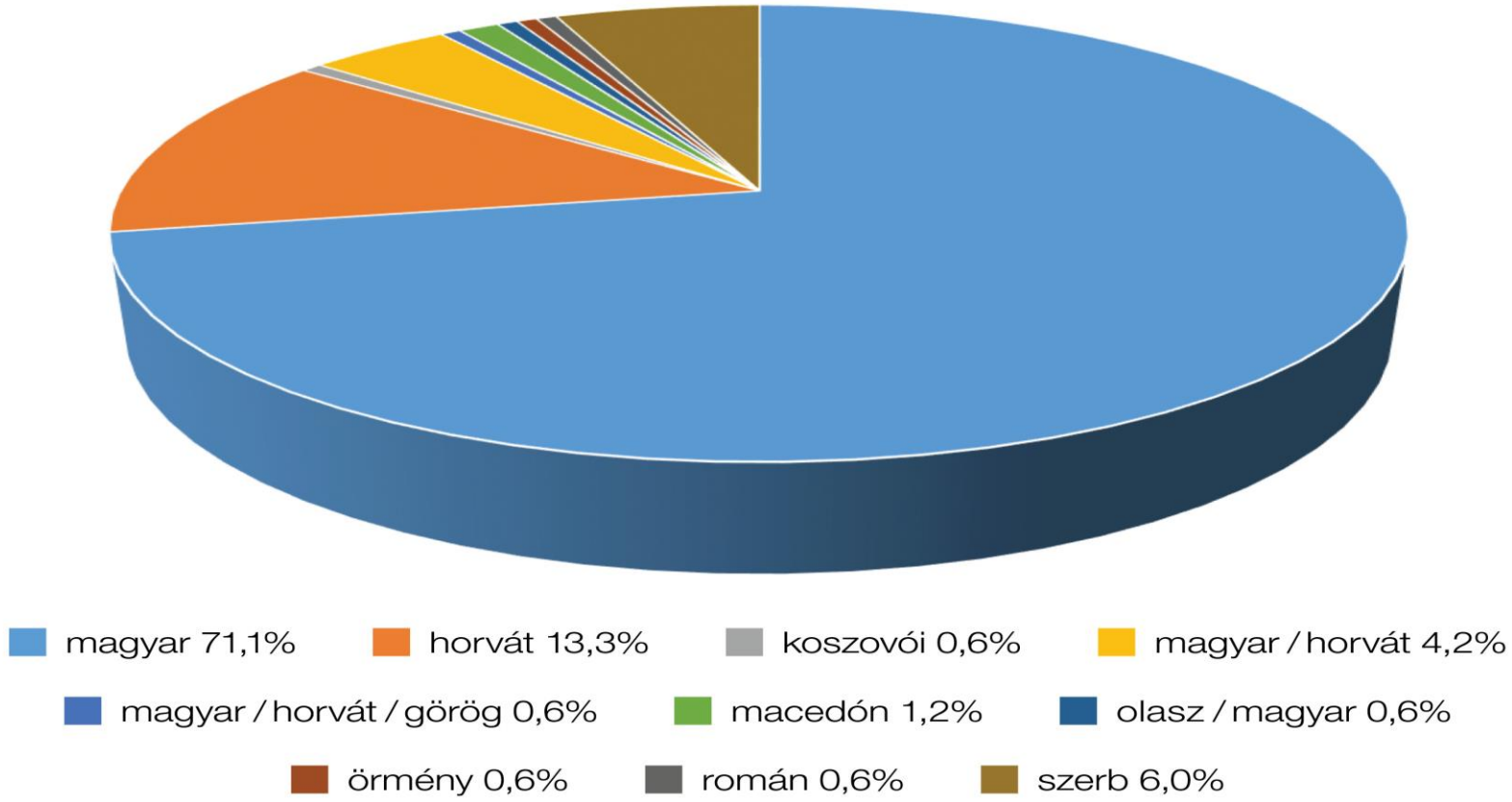

A családi színtéren zajló nyelvhasználat:
a tanulók által választott nyelv százalékos megoszlása

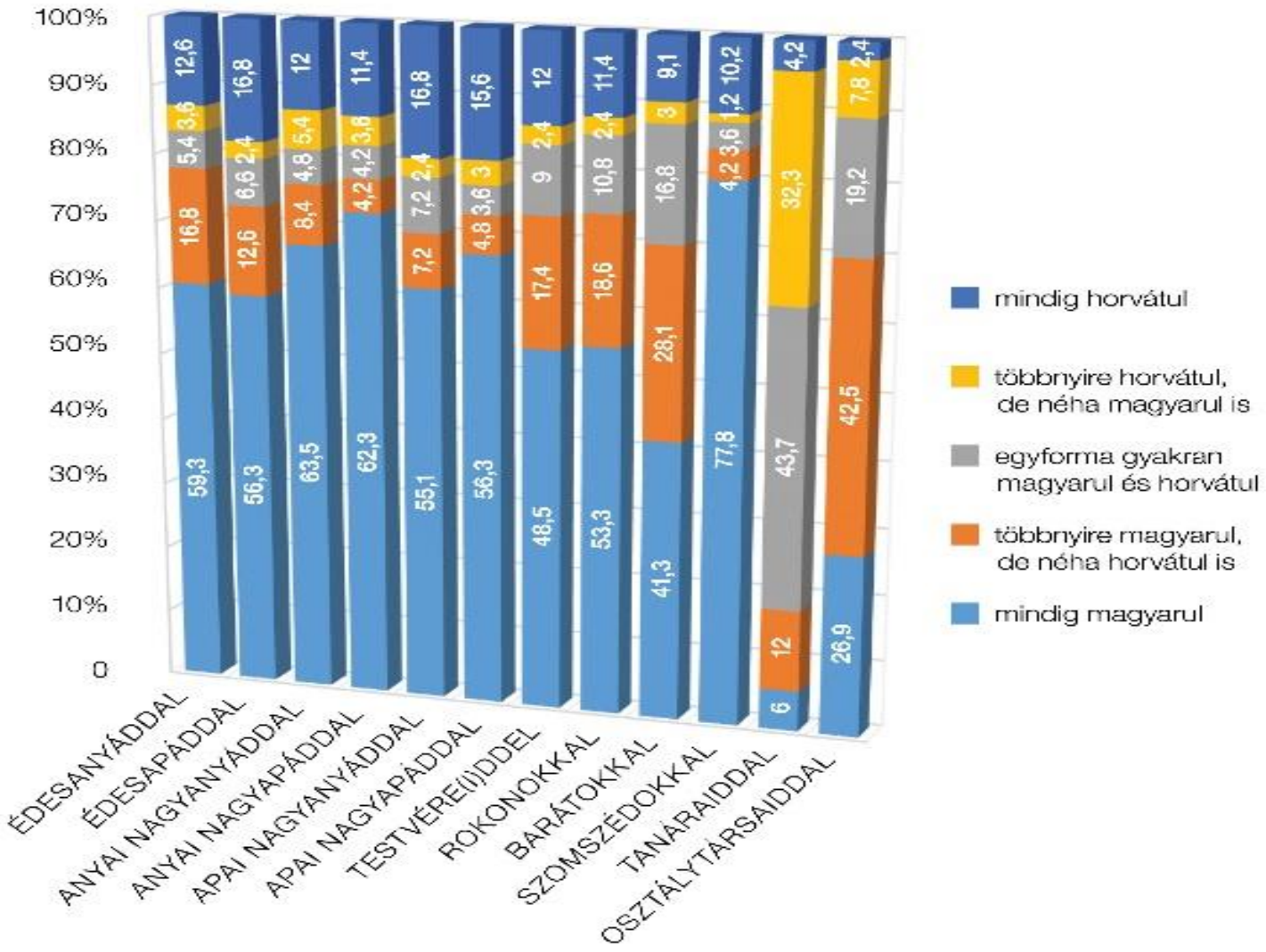

A családi színtéren zajló nyelvhasználat:

a tanulókhoz szólók által választott nyelv százalékos megoszlása

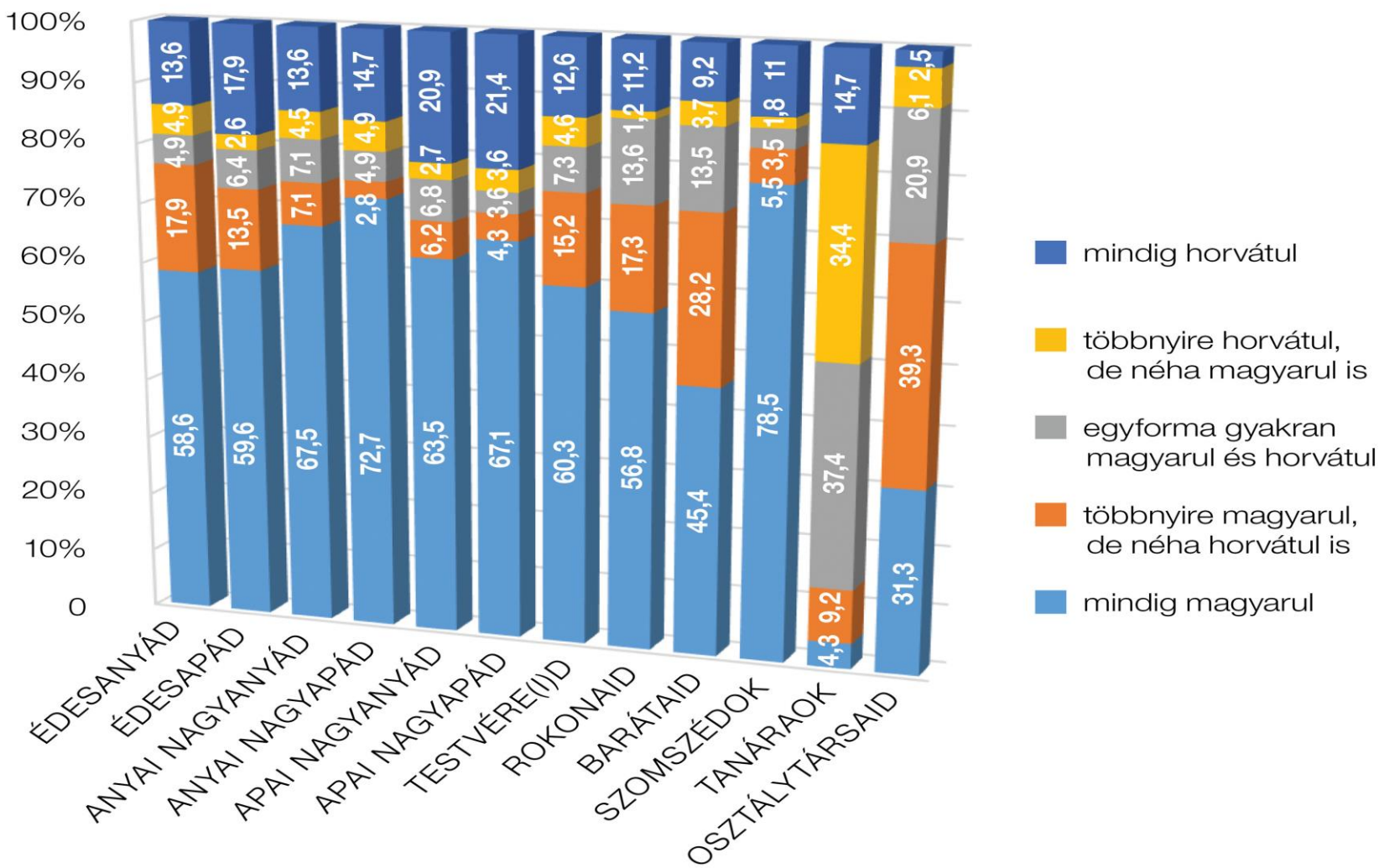

A családi színtéren zajló nyelvhasználat:
az édesanya által választott nyelv százalékos megoszlása

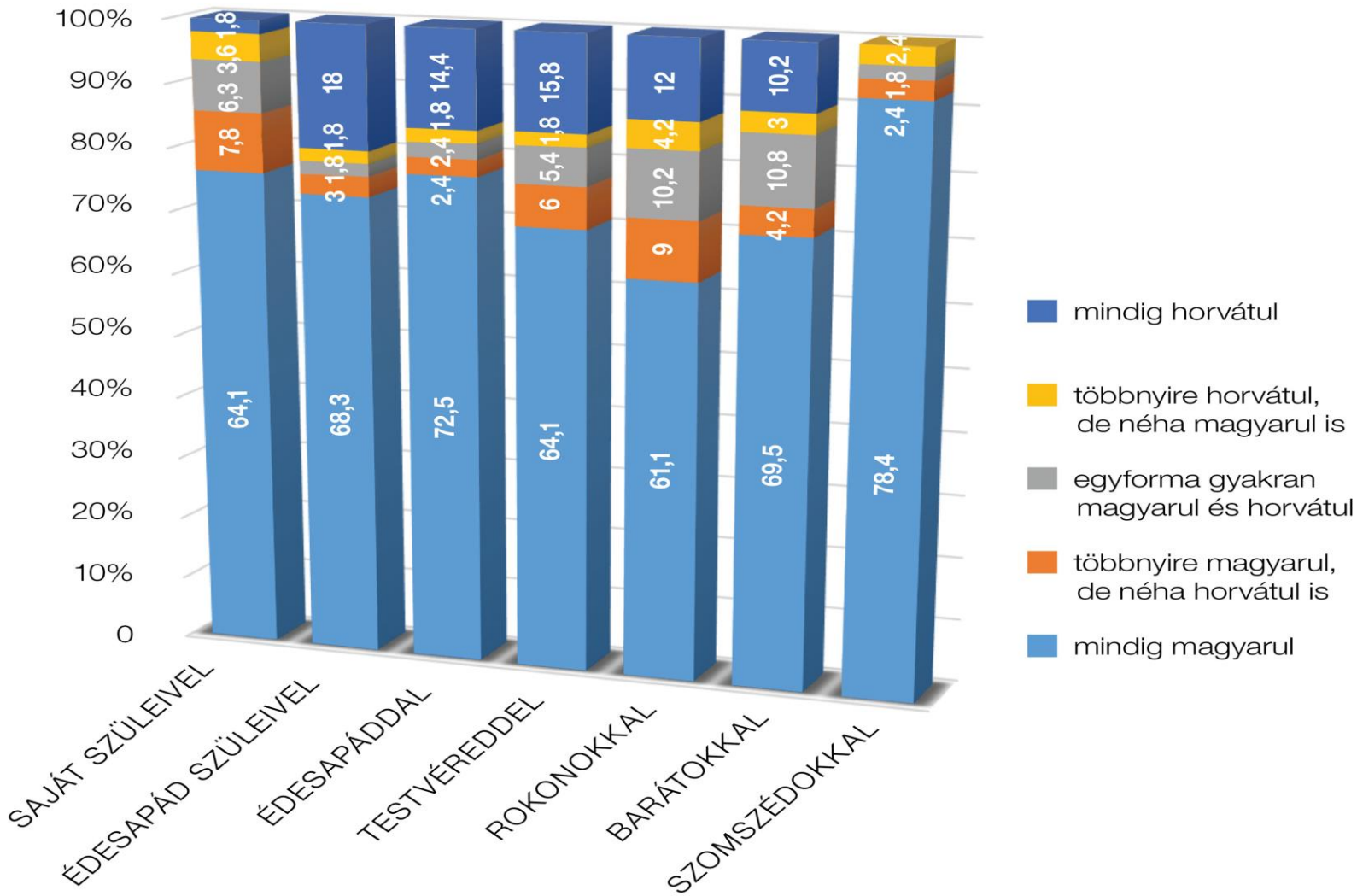

A családi színtéren zajló nyelvhasználat:
az édesapa által választott nyelv százalékos megoszlása

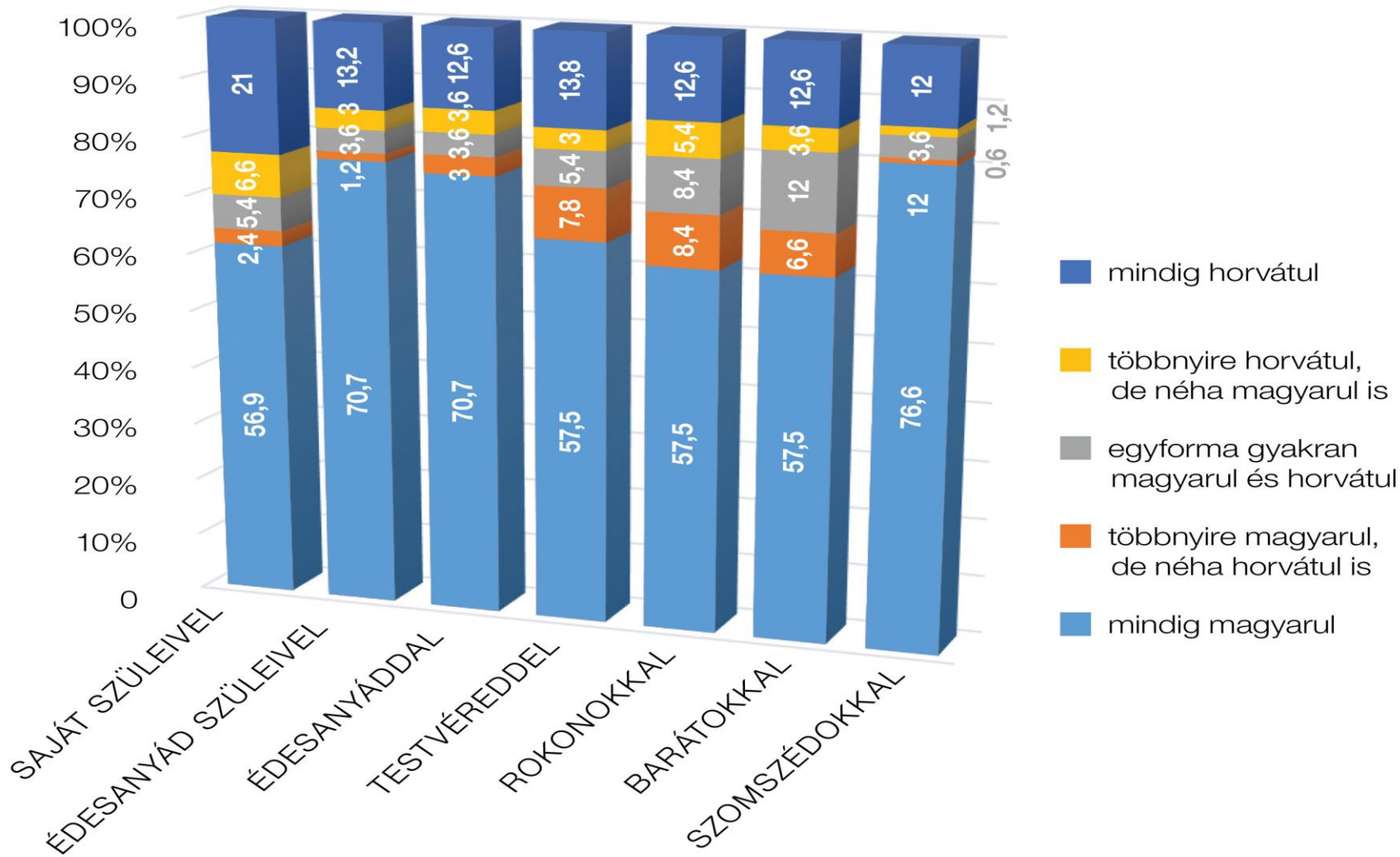

A nyelvhasználati színterek vizsgálata:

az ima, a gondolkodás, a számolás, a káromkodás nyelvének százalékos megoszlása

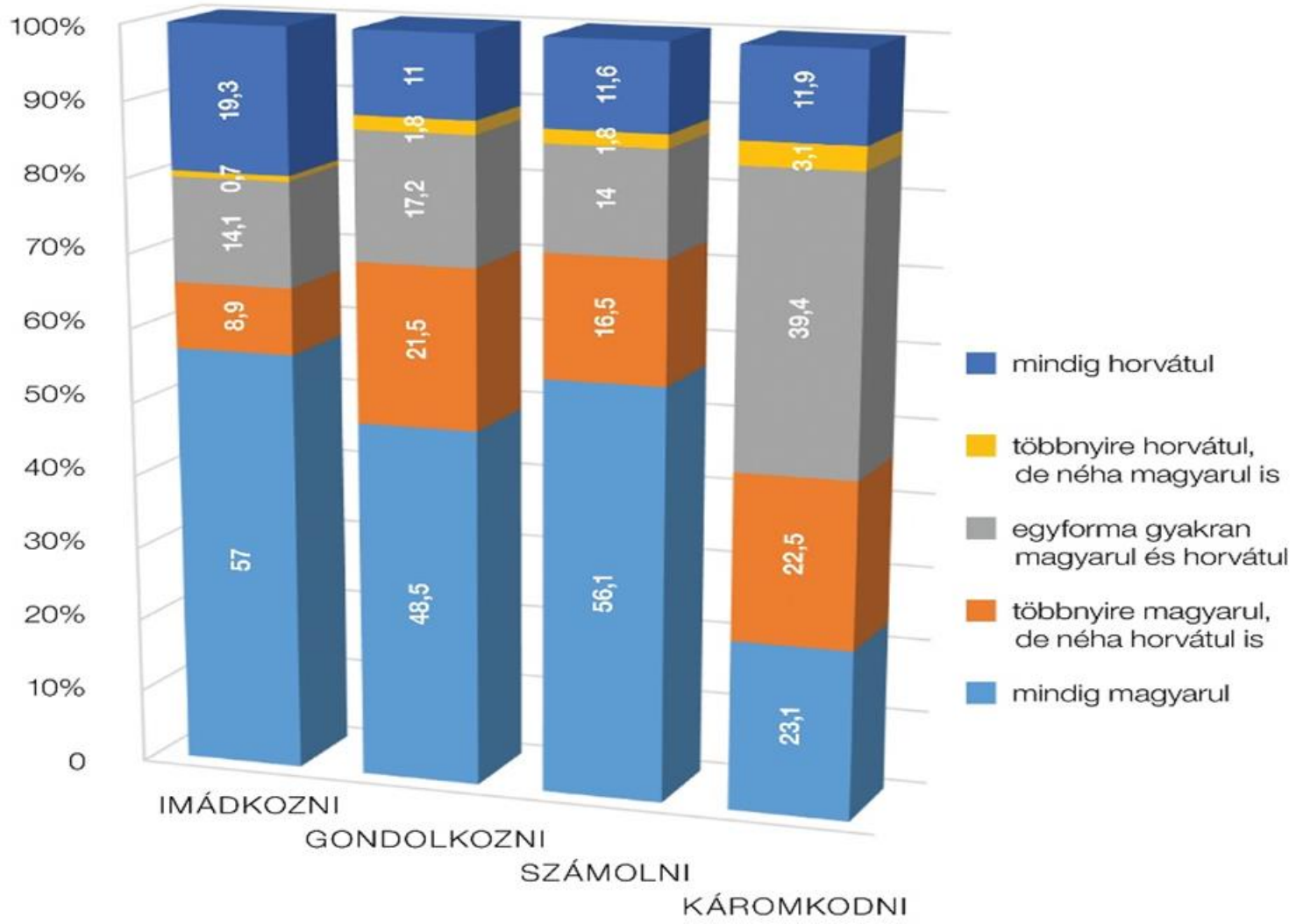

A teljes minta értés, beszéd, olvasás és írás szerinti százalékos megoszlása

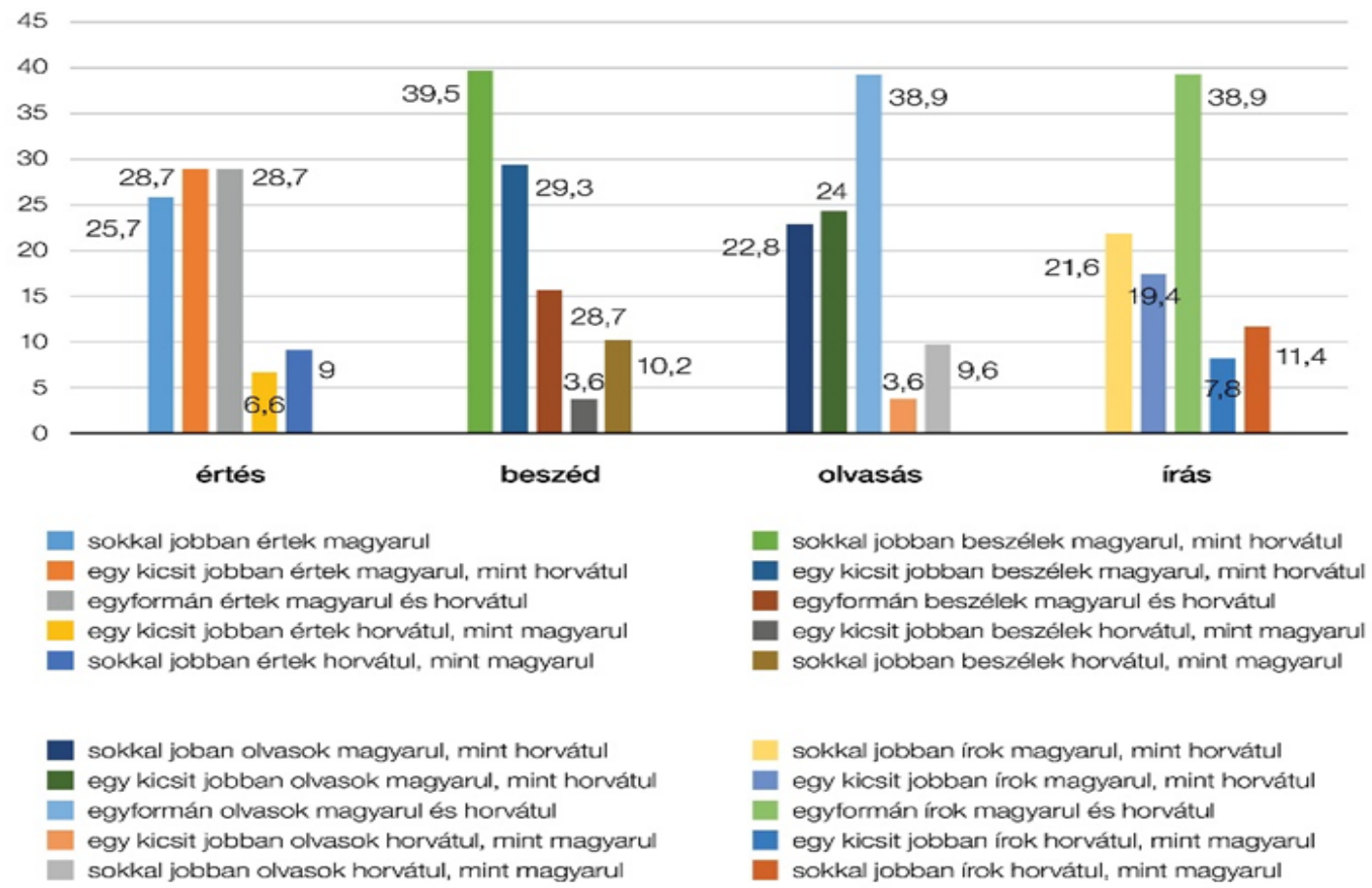

A válaszadók száma az alábbiak szerinti:

értés N=165, beszéd N=164, olvasás N=165, írás N=162

A folyóiratolvasás vagy szépirodalomolvasás százalékos nyelvi aránya

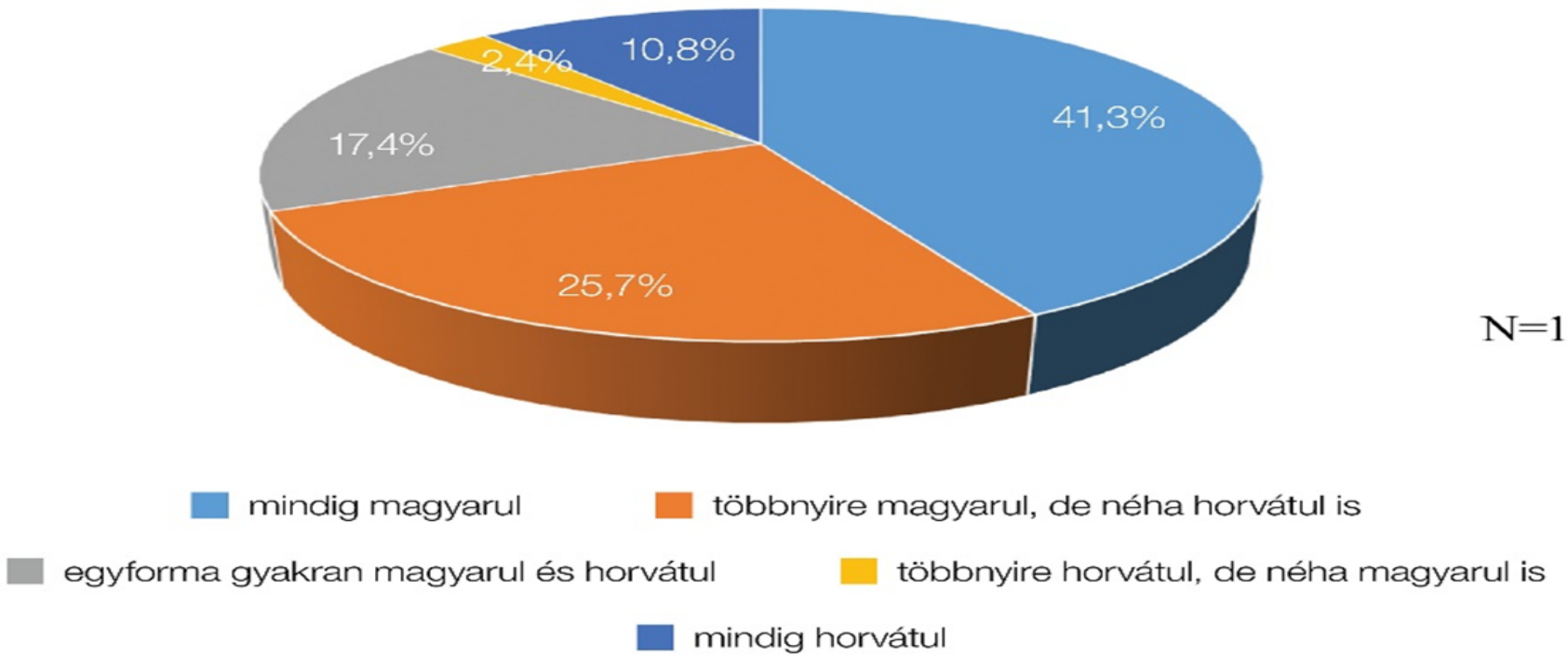

N=163

A nyelvtudás megítélése a válaszadók száma, és a nyelvek összefüggésében

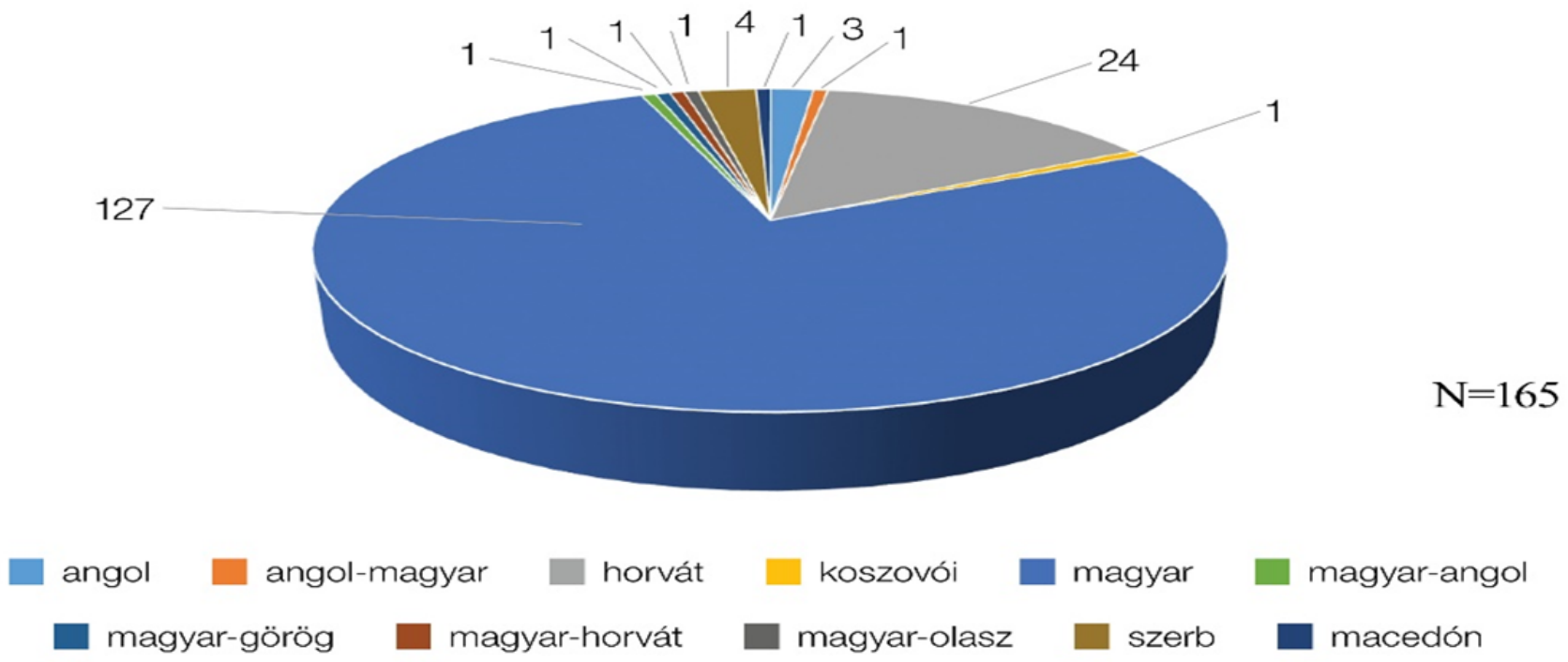

A nyelvtudás megítélésének százalékos aránya

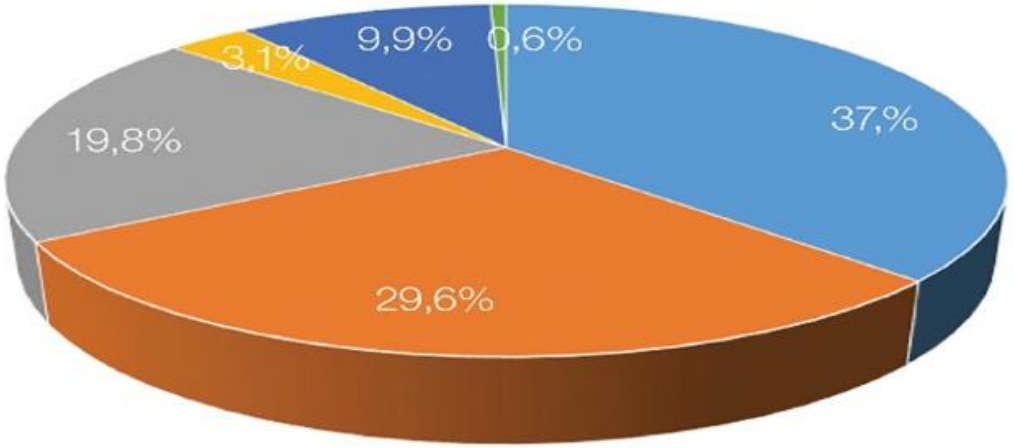

N=161

sokkal jobban tudok magyarul, mint horvátul

valamivel jobban tudok magyarul, mint horvátul

nagyjából egyformán tudok magyarul és horvátul

valamivel jobban tudok magyarul, mint horvátul

sokkal jobban tudok horvátul, mint magyarul

csak magyarul tudok

A nyelvi attitűdre vonatkozó kérdésekre adott válaszok százalékos aránya

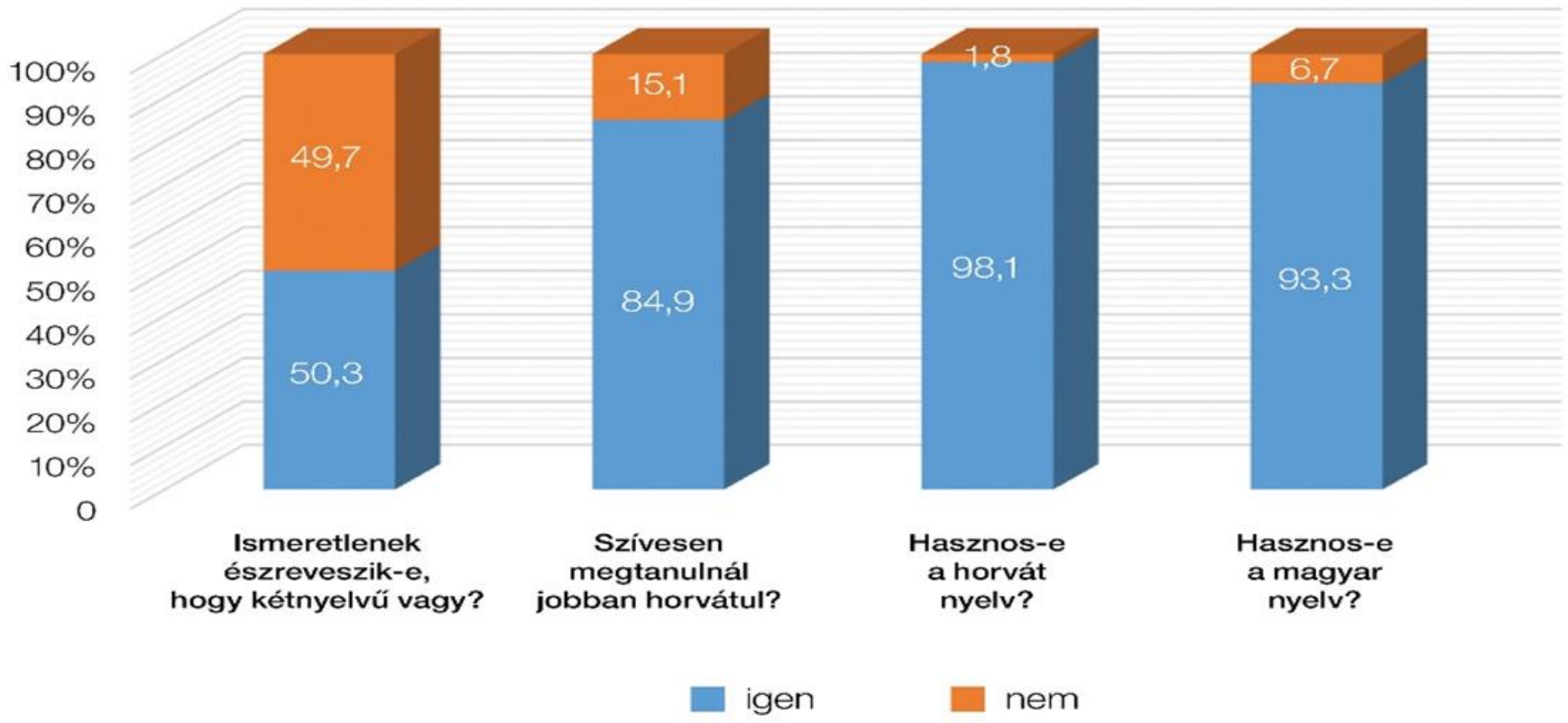

*A **Hol beszélnek szebben horvátul?** –*

kérdésre adott válaszok százalékos megoszlása

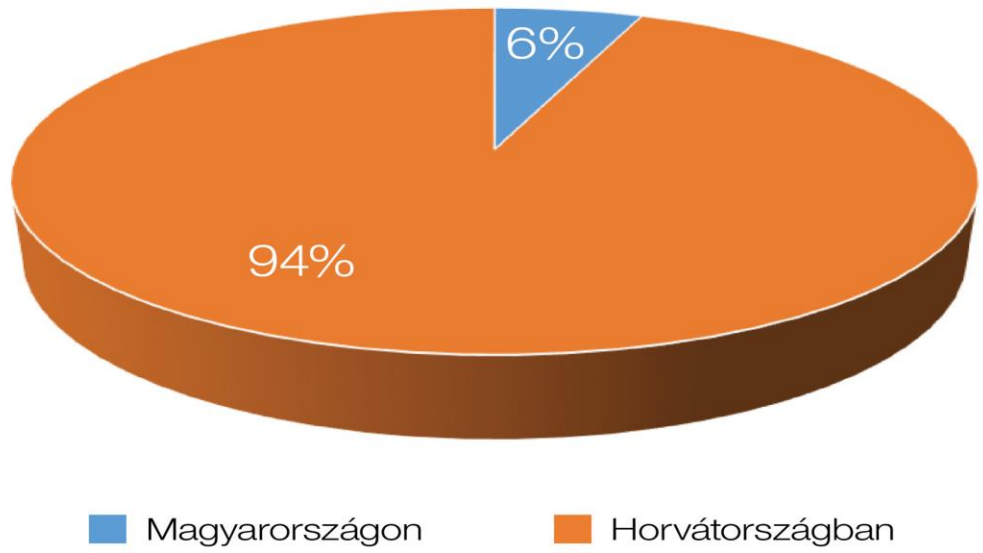

N=167

Modeli poučavanja

Tradicionalni model

- predmetna satnica
- klasično predavanje je dominantan model poučavanja
- opsežan nastavni program
- ograničeno vrijeme realizacije
- u središtu je spoznajni objekt (sadržaj)
- razvija dogmatizam (osjećaj autoriteta, apsolutnost i univerzalnost)
- osposobljava za jezičnu reprodukciju

Suvremeni model

- u središtu je spoznajni subjekt - učenik – poticanje na samostalno učenje, aktivni položaj, imanentnosti, skepticizam, relativnosti, posebnosti
- postavljanje preciznih ishoda u nastavi
- razvija osjećaj slobode ishoda, dobro planiranje učitelja, efikasna koordinacija razredom kao socijalnom zajednicom (grupni rad)
- osposobljava za jezično stvaralaštvo

Metodički izazovi:nepoznanice, nesigurnosti, nedostatci

- jezične kompetencije učenika
- motiviranost učenika
- heterogenost skupina
- uvjeti rada
- povratne informacije o učinkovitosti programa
- mjerenja
- vrednovanja
- izvori znanja u nastavi
- stručni dijalog
- izobrazba nastavnika

Metodički pristupi u nastavi hrvatskog jezika

- razgovor sa zapisivanjem
- izlaganje sa zapisivanjem
- razgovor s čitanjem
- čitanje s podcrtavanjem
- slušanje s pisanjem
- promatranje s usmenim izlaganjem
- Vennov dijagram
- grozd
- T-tablica
- kockarenje
- igra asocijacije...

Suvremeni metodički pristupi

- afirmiraju važnost komunikacijske prakse i pragmatični pristup jezičnim sadržajima
- ističu kako se jezik uči komunikacijom
- naglašavaju funkcionalnost/funkcionalnu gramatiku (uvažavati kognitivne i komunikacijske potrebe učenika, prilagoditi se emocionalnom i sociokulturnom iskustvu, jezik zbog sporazumijevanja, povezan sa životom, izostanak metajezika)
- zagovaraju načelo indukcije (od pojedinačnog prema općem)
- naglašavaju komunikacijsko – humanistički pristup – poticanje učenika da jezikom izražavaju osjećaje, stavove, mišljenja

Potrebno je

- suočiti na koji način je, s ciljem ostvarenja ishoda, moguće odstupiti od klasične strukture sata
- inkorporirati sadržaje nastave jezičnoga izražavanja u druga nastavna područja
- potencirati ulogu usmene rasprave, razgovora, argumentacije, razvoja kritičkoga mišljenja
- potencirati ulogu pisanja u različitim pisanim formama

Zaključak

- potrebno je iskustva iz nastavne prakse koordinirati s ishodima i ciljevima postavljenim NOS-om
- je procjena jezičnokomunikacijskih mogućnosti
- potrebne su promjene u nastavnim sadržajima (NOS, Okvirni planovi)
- *skriveni/prikriveni kurikulum*
- originalnost, kreativnost, inovativnost, aktivnost
- smisleno spram mehaničkog učenja
- praktično spram verbalnog učenja
- divergentno spram konvergentnog učenja
- interaktivno učenje spram transmisivnog
- umjesto receptivnog učenja kooperativno učenje
- uporabno znanje jezika
- odnos gramatike i komunikacije

Hvala na pozornosti!